

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри економічного аналізу.
Протокол № 2 від 21.09.2012 р.

Укладачі: Петряєва З. Ф.
Хмеленко Г. Г.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" усіх форм навчання / укл. З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 40 с. (Укр. мов.)

Визначено обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього фахівця. Відображено конкретний зміст навчальної дисципліни, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи, засоби і форми поточного та підсумкового контролю знань студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит".

Вступ

Розв'язання сучасних проблем розвитку України справедливо пов'язують з переходом до ринкової економіки. Саме ринок створює найбільш сприятливі умови для суспільного прогресу і альтернативи йому немає. Головним завданням економічної науки є пошук шляхів прискореного переходу до ринку з мінімальними втратами та конфліктами, створення організаційно-економічного механізму перехідного періоду, який дасть змогу успішно вирішувати весь комплекс проблем регульованого підприємництва, конкуренції, розвитку, ділової інтеграції тощо. Проблема ускладнюється тим, що у світі не існує історичних аналогів такого переходу. Через дефіцит і спотворення економічних знань та ідей, атрофію ринкового мислення, складно визначити єдино правильний шлях переходу до ринкової економіки, обґрунтувати всі аспекти нового економічного мислення.

Нова система економічних знань ґрунтується на глибокому аналізі цих процесів. При цьому аналіз як спосіб проникнення у сутність явищ та процесів повинен трансформуватися від системної характеристики економічних явищ і процесів у активний важіль обґрунтування моделей розвитку макро- і мікроекономічних систем, від методу оцінки в елемент активного управління господарськими процесами. Це визначає управлінську спрямованість усіма працівниками апарату управління, органічне включення проведення аналітичних досліджень в усі функції управлінської діяльності на різних ієрархічних рівнях.

Предметом навчальної дисципліни "Аналіз господарської діяльності" є господарська діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат.

Навчальна програма розрахована на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційною програмою підготовки бакалавра. Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та узгоджена з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-трансфертною Системою (ECTS).

Структура навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

**Структура навчальної дисципліни
"Аналіз господарської діяльності"**

Навчальна дисципліна: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 5. Модулів: 2. Змістових модулів: 2	0305 "Економіка та підприємництво"	Обов'язкова. Рік підготовки: 4. Семестр: 7
Загальна кількість годин: 180. 1 модуль 90 год. 2 модуль 90 год.	6.030509 "Облік і аудит"	Лекції (теоретична підготовка): 34 год. Практичні: 34 год. Самостійна робота: 98 год. Консультації та іспит: 14
Кількість тижнів: 17. Годин на тиждень: 4	Освітньо- кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: іспит

Мета: надання знань з теорії та практики аналізу господарської діяльності промислового підприємства.

**1. Кваліфікаційні вимоги в галузі аналізу
господарської діяльності**

Навчальна дисципліна "Аналіз господарської діяльності" вивчається на базі таких дисциплін, як: "Економічна теорія", "Бухгалтерський облік", "Статистика" та ін. Доцільно використовувати навчально-методичні розробки, наочні прилади, технічні засоби навчання, підручники, навчальні посібники й іншу спеціальну літературу з питань аналізу. Вивчивши дисципліну, студент повинен засвоїти відповідні компетентності (табл. 2).

Опис компетентностей, які набуває та здатен продемонструвати бакалавр після опанування дисципліни "Аналіз господарської діяльності"

Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
<p>5</p> <p>основні способи і прийоми аналізу господарської діяльності; інформаційну базу й особливості організації аналізу господарської діяльності; методику аналізу фінансового стану підприємства; методику аналізу прибутку і рентабельності; методику аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) з урахуванням попиту і пропозиції ринку; методику аналізу виробничих ресурсів підприємства: трудових, матеріальних і основних засобів, а також організаційно-технічного рівня виробництва; методику аналізу собівартості продукції, що випускається</p>	<p>уміння працювати над джерелами економічної інформації для загальної оцінки стану аналізованого підприємства, динаміки його розвитку; уміння використовувати дедуктивний та індуктивний методи дослідження економічних явищ; розрізняти причини і наслідок економічних процесів на підприємстві; здобувати навички розкладання узагальнюючих показників на частки; обчислювати економічні показники і користуватися ними при оцінці діяльності підприємства; визначати відхилення в економічних показниках і встановлювати їхні причини; виявляти фактори, що впливають на формування економічних показників і взаємозв'язок між ними; узагальнювати резерви поліпшення економічних показників роботи підприємства; робити економічно грамотні висновки; формулювати рекомендації з реалізації виявлених резервів без додаткового залучення трудових, матеріальних і фінансових ресурсів</p>	<p>надання керівництву підприємства інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень; участь у розробці заходів щодо реалізації встановлених резервів; участь у підвищенні кваліфікації працівників підприємства, установи, організації в галузі аналітичної роботи</p>	<p>контроль за діяльністю структурних підрозділів підприємства щодо реалізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємства; підготовка пропозицій щодо організації взаємодії керівників підприємства з органами державної влади, іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями</p>

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОНмолодьспорт України на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, розробленої науково-методичною комісією з економіки і підприємництва Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох модулів, кожний з яких об'єднує у собі окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекції, практичні заняття, самостійна робота студента.

Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	практичні заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз			
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності	2	2	10
Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	4	4	14
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	2	2	10
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	6	6	10
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	4	4	12

1	2	3	5
Модуль 2. Техніко-економічний аналіз			
Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	4	4	12
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	2	2	8
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	2	2	8
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	2	2	6
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	6	6	8
Консультації та іспит	14		
Усього	34	34	98

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1: Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності

Аналіз господарської діяльності підприємств і організацій як функція управління. Значення аналізу господарської діяльності в управлінні підприємствами й організаціями як методу обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів, оцінки економічної ефективності господарювання. Значення аналізу для досягнення кращих результатів при найменших витратах, зміцнення режиму економії і підвищення ефективності роботи підприємств і організацій. Роль аналізу в розвитку ринкової економіки.

Господарські процеси як предмет аналізу. Сутність аналізу господарської діяльності як елемента управлінської діяльності, що передуює прийняттю рішень, їхньому обґрунтуванню на основі інформації, що надходить. Зміст і завдання аналізу господарської діяльності на підприємствах і організаціях в умовах ринкової економіки.

Місце аналізу господарської діяльності в системі наук. Його зв'язок з економічною теорією, галузевими економіками, фінансуванням, кредитуванням, математичною й економічною статистикою, бухгалтерським обліком, ревізією і контролем, кібернетикою, інформатикою, математикою, соціологією, психологією, маркетингом, технічними науками, аудитом і т. д.

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності

Визначення методу і його особливостей. Система показників, використовуваних в аналізі. Формування аналітичних показників.

Класифікація показників: кількісні і якісні, факторні і результативні. загальні і часткові. Поняття "фактори" в аналізі як умови здійснення господарських процесів, причини зміни результатів роботи. Класифікація і ранжирування соціально-економічних і техніко-економічних факторів.

Принципи аналітичного вивчення господарської діяльності: адаптивність – відповідність особливості досліджуваного об'єкта, комплексність розгляду факторів, рання діагностика, випереджаюче відображення, безперервність ведучої ланки й ін.

Класифікація методів і прийомів аналізу: економіко-логічні, економіко-математичні, евристичні, спеціальні. Застосування методів і прийомів на етапах аналітичного вивчення в різних видах аналізу.

Методика аналізу господарської діяльності як сукупність відповідних принципів, способів і прийомів, творча активність суб'єктів аналізу.

Класифікація економіко-логічних прийомів і галузь їхнього застосування.

Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Засоби елімінування ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць.

Прийом порівняння, його застосування в аналізі господарської діяльності. Бази порівняння. Забезпечення порівнянності показників. Моделювання. Види моделей, використання моделювання в економічному аналізі.

Балансовий метод. Використання балансових ув'язувань для визначення величини невідомих показників і факторів.

Приєм угруповання. Його використання для виявлення взаємозв'язку групуваних ознак і результативних показників, вивчення тенденцій розвитку досліджуваного явища і виявлення найбільш значимих причин його зміни.

Графічні методи.

Економіко-математичні методи, що використовуються в економічному аналізі, їхня класифікація.

Соціологічні й інші методи, що застосовуються в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Узагальнення результатів аналізу. Поняття про резерви, їхнє виявлення, класифікація. Основні принципи пошуку резервів.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

Етапи розвитку аналізу господарської діяльності. Класифікація видів та напрямів аналізу господарської діяльності. Техніко-економічний або управлінський аналіз. Його зміст та роль у плануванні підприємством.

Оперативний аналіз. Особливості його методики. Порівняльний або міжгосподарський аналіз. Особливості його проведення та спрямованість на пошук резервів виробництва.

Функціонально-вартісний аналіз. Принципи організації та послідовність проведення ФВА. Фінансовий аналіз. Його зміст та інформаційна база.

Системний або комплексний аналіз. Сутність системного підходу. Взаємозв'язки та взаємозалежності окремих показників та сторін діяльності підприємства.

Стратегічний аналіз. Передбачення та визначення наслідків стратегічних рішень.

Маржинальний аналіз. Розподіл виробничих витрат на змінні і постійні. Аналіз зв'язку між витратами й обсягом виробництва. Визначення точки беззбитковості та обмежень при використанні маржинального підходу.

SWOT – аналіз та інституційний аналіз. Використання цих видів аналізу для вивчення потенційних внутрішніх сильних та слабких сторін підприємства, можливостей та загроз із зовнішнього середовища, величин ризиків.

Система економічної інформації як база даних для аналізу. Принципи організації інформаційного забезпечення керування й аналізу господарської діяльності. Вимоги, яким повинна відповідати система інформації, обліку і звітності. Характеристика найважливіших видів техніко-економічної інформації на підприємствах.

Технологія аналітичного процесу. Процесуальна побудова періодичного аналізу. Елементи аналітичного процесу: етап, процедура, операція. Регламентація аналітичного процесу і можливості його автоматизації.

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

Взаємозв'язок фінансового стану підприємства і результатів його виробничої і збутової діяльності. Характеристика бухгалтерського балансу як основного джерела інформації для оцінки фінансового стану підприємства: зміст і аналітичні значення окремих статей балансу. Аналітичне угруповання статей.

Оцінка фінансового стану підприємства. Визначення платоспроможності підприємства за балансом й іншими джерелами інформації.

Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.

Аналіз засобів підприємства і джерел їхнього покриття. Аналіз зміни в складі і структурі активів балансу на конкретну дату й у динаміці. Оцінка співвідношення основного й оборотного капіталів. Аналіз структури основних і оборотних активів. Оцінка причин змін, що відбулися в структурі активів, і їхній вплив на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Аналіз матеріальних оборотних активів: виявлення зайвих запасів. Аналіз дебіторської заборгованості: за обсягом, складом, структурою і термінами її виникнення (за даними аналітичного аналізу).

Аналіз пасивів підприємства. Склад і співвідношення власного і позикового капіталів на конкретну дату й у динаміці. Оцінка впливу змін у структурі джерел засобів на фінансовий стан підприємства. Аналіз позикових засобів, щодо термінів їхнього погашення.

Аналіз фінансової стійкості і ліквідності підприємства. Показники фінансової стійкості, методи їхнього визначення й оцінка досягнутого рівня. Загальні і проміжні показники ліквідності, показники короткострокової і довгострокової ліквідності: методи розрахунку, оцінка їхньої відповідності оптимальним значенням. Аналіз обігових коштів підприємства і причини їхньої зміни.

Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства і визначення шляхів фінансового оздоровлення.

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності

Джерела інформації для аналізу фінансових результатів.

Факторний аналіз валового прибутку від реалізації товарної продукції. Вплив на валовий прибуток від реалізації асортиментних і структурних зрушень, зміни собівартості, відпускних цін, обсягу реалізації, якості продукції. Система показників рентабельності. Фактори, що їх визначають.

Зведений підрахунок резервів зростання валового прибутку рентабельності, щодо невикористаних можливостей зростання обсягу виробництва, поліпшення якості продукції, зниження витрат на виробництво, ліквідації непродуктивних витрат. Розподіл прибутку в умовах ринкових відносин. Розрахунки з бюджетом. Система оподаткування прибутку. Аналіз факторів, що впливають на чистий прибуток, їхня класифікація на "залежні" і "незалежні" від діяльності підприємства. Використання економіко-математичних методів при аналізі прибутку, рентабельності.

Модуль 2. Техніко-економічний аналіз

Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції

Задачі аналізу виробництва і реалізації продукції; вихідна інформація. Взаємозв'язок об'ємних показників. Баланс товарної продукції. Оцінка випуску продукції і дотримання договірних зобов'язань.

Аналіз випуску товарної продукції за асортиментом і структурою. Аналіз якості продукції і її конкурентоспроможності в умовах ринку. Сертифікація продукції. Аналіз сортності продукції. Вплив браку у виробництві на випуск продукції. Аналіз рекамацій. Аналіз комплектності і рит-

мічності роботи підприємства. Оцінка резервів збільшення випуску продукції.

Значення, задачі вивчення й оцінки попиту на продукцію і послуги підприємства, а також місткості ринку для відновлення плану виробництва і реалізації продукції. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Система показників і фактори, що визначають рівень попиту на продукцію і послуги. Вивчення функцій кривих попиту, його цінової еластичності для прийняття управлінських рішень.

Оцінка обсягів і динаміки реалізації продукції і послуг. Аналіз виконання договірних зобов'язань з постачання; обсяг, терміни. асортимент, якість. Характеристика взаємопов'язання показників випуску, відвантаження і реалізації продукції. Аналіз і оцінка збуту окремих товарів.

Аналіз виторгу від експорту і факторів її зміни. Аналіз виконання зобов'язань із зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка обсягів експортних постачань. Оцінка за асортиментом, окремим покупцям, групам країн, видам постачань і формам розрахунків. Оцінка конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку й ефективності експортних операцій.

Узагальнення результатів аналізу виторгу від реалізації продукції. Підрахунок резервів збільшення реалізації продукції.

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

Аналіз трудових показників. Система трудових показників і їхнє відображення в звітності з праці. Склад, динаміка й аналіз чисельності промислово-виробничого персоналу. Плинність робочої сили та її причини. Форми і зміст перепідготовки кадрів.

Фонд робочого часу і його використання. Трудова і технологічна дисципліна як фактори, що впливають на величину цілозмінних і внутрішньозмінних витрат робочого часу. Розрахунок втрат у випуску продукції в зв'язку з допущеними втратами робочого часу. Виявлення втрат робочого часу у співвідношенні середньорічного, середньоденного і середньогодинного виробітку.

Продуктивність праці і способи її виміру. Середній виробіток одного робітника й одного працюючого. Розрахунок впливу зміни структури робочої сили на виробіток одного працюючого. Використовувані форми організації праці.

Склад, динаміка й аналіз фонду заробітної плати. Механізм утворення і використання фонду заробітної плати.

Виявлення резервів випуску продукції за рахунок кращого використання фонду робочого часу і підвищення продуктивності праці.

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

Аналіз використання основних фондів. Джерела інформації для аналізу використання основних фондів. Загальна оцінка стану основних фондів, їхня структура, віковий склад, зношеність. Дострокове вибуття основних фондів. Надлишки, не використовуване устаткування і його вплив на обсяг виробництва. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами й іншими основними фондами. Оцінка динаміки відновлення і модернізації основних фондів, фондоозброєність праці. Оцінка інвестиційної активності підприємства.

Фондовіддача як основний показник ефективності використання основних фондів. Вплив на зміну фондовіддачі зростання фондоозброєності і продуктивності праці. Визначення впливу на фондовіддачу співвідношення активної і пасивної частини основних виробничих фондів, екстенсивного й інтенсивного використання устаткування, структури й асортименту продукції, що випускається.

Аналіз використання фонду робочого часу устаткування. Різні способи виміру цього показника. Коефіцієнт змінності. Причини його зміни і шляхи підвищення. Розрахунок впливу на випуск продукції використання устаткування за часом і за потужністю. Аналіз використання енергетичного устаткування. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства. Визначення резервів зростання обсягу продукції за рахунок більш ефективного використання основних виробничих фондів. Застосування економіко-математичних методів при аналізі ефективності використання основних фондів.

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

Аналіз використання матеріальних ресурсів. Джерела інформації про величину матеріальних витрат. Характеристика показників ефективності використання матеріальних ресурсів у виробництві.

Аналіз динаміки матеріалоемності продукції підприємства і її найважливіших складових. Факторний аналіз матеріалоемності продукції. Коефіцієнти використання матеріалів. Оцінка впливу матеріалоемності на випуск продукції.

Фактори зміни матеріалоемності, стан техніки і технології, якість сировини і матеріалів, що переробляються, нормативна база витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, брак у виробництві, його ритмічність, використання вторинної сировини.

Аналіз виконання планів комплексних програм з ресурсозбереження. Оцінка ефективності проведених заходів щодо економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів

Аналіз виконання завдання зі зниження норм витрати найважливіших видів матеріальних ресурсів. Вплив відходів на зміну матеріалоемності і випуск продукції. Аналіз матеріально-технічного забезпечення виробництва. Придбання матеріалів, сировини через біржі, на аукціонах, торгах.

Значення і задачі аналізу організаційно-технічного рівня (ОТР) виробництва, загальна схема аналізу і показники ОТР. Оцінка динаміки показників рівня техніки, технології, організації виробництва, праці й управління. Методи аналізу прогнозів удосконалювання ОТР підприємства.

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво

Джерела інформації про величину витрат на виробництво. Характеристика показника витрат на 1 грн товарної продукції. Факторний аналіз показника.

Аналіз собівартості за елементами витрат. Динаміка і структура витрат. Аналіз собівартості за калькуляційними статтями. Угруповання витрат на виробництво та їх характеристика. Аналіз впливу прямих матеріальних витрат на собівартість продукції. Аналіз паливно-енергетичних витрат. Аналіз транспортно-заготівельних витрат.

Трудові витрати. Вплив на собівартість непродуктивних виплат з фонду заробітної плати.

Аналіз загальновиробничих витрат. Аналіз витрат від браку. Причини втиснення витрат від поправного і непоправного браку. Шляхи усу-

нення цих витрат. Особливості аналізу собівартості найважливіших видів виробів. Узагальнення результатів аналізу собівартості. Визначення резерву зниження собівартості продукції.

4. Плани лекцій

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності

- 1.1. Аналіз як спосіб розвитку економічного мислення.
- 1.2. Предмет аналізу господарської діяльності та його інструментарій.
- 1.3. Місце аналізу господарської діяльності в системі наук.
- 1.4. Роль аналізу господарської діяльності в зміцненні і підвищенні економічного потенціалу підприємства.

Література: [2; 4; 8; 10; 11; 12; 14].

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності

- 2.1. Метод аналізу господарської діяльності, його особливості.
- 2.2. Класифікація прийомів і способів аналізу господарської діяльності.
- 2.3. Поняття про резерви, їхня класифікація.

Література: [3; 4; 10; 11; 12; 14].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

- 3.1. Види аналізу, їхня класифікація.
- 3.2. Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності.
- 3.3. Організація аналізу господарської діяльності.

Література: [3; 4; 10; 11; 12; 14].

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

- 4.1. Завдання аналізу фінансового стану підприємства, його інформаційна база.
- 4.2. Загальна оцінка фінансового стану підприємства.

- 4.3. Аналіз активів і пасивів підприємства.
- 4.4. Аналіз фінансової стійкості.
- 4.5. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства.
- 4.6. Аналіз оборотних коштів підприємства і причини їхньої зміни.
- 4.7. Аналіз грошових потоків.
- 4.8. Узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства і визначення шляхів фінансового оздоровлення.

Література: [1; 5; 7 – 14].

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності

- 5.1. Завдання аналізу прибутку і рентабельності, джерела інформації.
- 5.2. Факторний аналіз прибутку.
- 5.3. Аналіз показників рентабельності.
- 5.4. Аналіз розподілу прибутку.

Література: [1; 5; 7 – 14].

Модуль 2. Техніко-економічний аналіз

Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції

- 6.1. Задачі аналізу виробництва і реалізації продукції, вихідна інформація.
- 6.2. Аналіз асортименту і структури продукції.
- 6.3. Аналіз якості продукції і її конкурентоспроможності.
- 6.4. Аналіз ритмічності виробництва.
- 6.5. Аналіз реалізації продукції.

Література: [2; 6; 7; 8; 11; 12].

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

- 7.1. Задачі аналізу трудових ресурсів. Джерела інформації.
- 7.2. Аналіз забезпеченості виробництва трудовими ресурсами.
- 7.3. Аналіз фонду робочого часу.
- 7.4. Аналіз продуктивності праці.
- 7.5. Аналіз фонду заробітної плати.

Література: [2; 6; 7; 8; 11; 12].

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

8.1. Задачі аналізу довгострокових активів підприємства. Джерела інформації.

8.2. Аналіз забезпеченості підприємства основними виробничими фондами.

8.3. Аналіз використання устаткування за часом і за потужністю.

8.4. Аналіз фондівіддачі.

8.5. Аналіз виробничого потенціалу підприємства.

Література: [6; 8; 11; 12; 13].

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

9.1. Задачі аналізу матеріальних ресурсів. Джерела інформації.

9.2. Аналіз забезпеченості виробництва матеріальними ресурсами.

9.3. Аналіз матеріалоемності продукції.

9.4. Аналіз нормативної бази по розходу матеріалів.

9.5. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва.

Література: [6; 7; 8; 12].

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції

10.1. Задачі аналізу витрат на виробництво, собівартість продукції. Джерела інформації.

10.2. Аналіз витрат на 1 грн товарної продукції.

10.3. Аналіз собівартості за елементами витрат і калькуляційними статтями.

10.4. Аналіз прямих матеріальних витрат.

10.5. Аналіз прямих трудових витрат.

10.6. Аналіз непрямих витрат.

10.7. Визначення резерву зниження собівартості продукції.

Література: [6; 7; 8; 10; 11; 12].

5. Плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів аналітичної

роботи, а саме розрахунків економічних показників, оцінки впливу факторів на них, пошуку резервів.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставлянням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

У межах навчальної дисципліни з метою опанування студентами усіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи питаннями. Темі практичних занять наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Темі практичних занять

Тема заняття	Кількість годин
1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності	4
2. Аналіз активів і пасивів підприємства за даними фінансової звітності	4
3. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності підприємства	4
4. Аналіз прибутковості підприємства	4
5. Аналіз асортименту і структури продукції	2
6. Аналіз якості продукції та її конкурентоспроможності	4
7. Аналіз состава, структури і динаміки робочої сили, оцінка використання робочого часу	4
8. Аналіз наявності руху і технічного стану необоротних активів	4
9. Аналіз прямих і непрямих витрат	4

6. Індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання – це різновид самостійної роботи, яка визначається як навчальна діяльність студента, спрямована на вивчення і

оволодіння матеріалом навчальної дисципліни без посередницької участі викладача. Характерними ознаками індивідуальної роботи є наявність завдання і цільової установки на його виконання.

Підготовка індивідуального завдання передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою індивідуального завдання.

Виконання студентом індивідуального завдання має бути підпорядковане певним вимогам, а саме:

1) *розвиток мотиваційної установки.* Мотиваційна установка – вироблення в особі внутрішньої потреби в постійній самостійній роботі і, головне, досягнення певних результатів задоволення цієї потреби;

2) *систематичність і безперервність.* Тривала перерва в роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричиняє втрату логічного зв'язку з раніше вивченим. Не систематичність самостійної роботи унеможлиблює досягнення високих результатів у навчанні. Тому студент повинен звикнути працювати над навчальним матеріалом постійно, не випускати з поля зору жодної з дисциплін, вміло поєднувати їх вивчення;

3) *послідовність у роботі.* Послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Не закінчивши вивчення однієї книги, не можна братися за іншу, далі за третю. Розкиданість і безсистемність читання породжують поверховість знань, унеможливають тривале запам'ятовування прочитаного.

При читанні конспекту лекцій, монографії, підручника, статті, навчального посібника не повинно залишатися нічого нез'ясованого. Не розібравшись хоча б в одному елементі системи міркувань автора книги, студент не зможе надалі повноцінно засвоювати навчальний матеріал;

4) *правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу.* Чіткий план допоможе раціонально структурувати виконання індивідуального завдання, зосередитися на найсуттєвіших питаннях.

Завдання припускає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до виріше-

ння завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Студент у процесі роботи виробляє власний стиль, взявши до його основи наукову організацію праці. Економії часу сприяють знання основ комп'ютерної грамотності, бібліографії, система забезпечення обов'язковою літературою, вміння використовувати відповідні методи, способи і прийоми роботи.

Індивідуальна робота сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому фахівцю. Вона виховує у студентів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Студент виконує завдання у формі есе. Есе студента – це самостійна письмова робота на тему, запропоновану викладачем (тема може бути запропонована й студентом, але обов'язково повинна бути погоджена з викладачем). Мета есе полягає у розвитку навичок самостійного творчого мислення й письмового викладу власних думок. Це дозволяє авторові навчитися чітко й грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу та економічних наук, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати свої висновки; опанувати науковим стилем мови.

Тематика есе обговорюється з викладачем.

7. Самостійна робота студента

Модуль 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності і фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності (10 год.)

1. Роль аналізу господарської діяльності в зміцненні і підвищенні економічного потенціалу підприємства.

2. Узагальнення точок зору вчених-економістів стосовно предмета, об'єкта аналізу господарської діяльності

Література: [2; 4; 8; 10; 11; 12].

Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності (14 год.)

1. Використання методів детермінованого факторного аналізу.
2. Виконання індивідуального навчального завдання.

Література: [3; 4; 10; 11; 14].

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення (10 год.)

1. Класифікація видів та напрямів економічного аналізу.
2. Система економічної інформації як база даних для аналізу.
3. Значення автоматизації збору й аналізу економічної інформації.

Література:[3; 4; 10; 11; 12].

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства (10 год.)

1. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства.
Основні умови стабілізації фінансового стану підприємства.

2. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.

3. Виконання індивідуально-навчального завдання "Аналіз фінансового стану підприємства" (бази практики).

Література: [1; 5; 7 – 14].

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності

1. Система показників рентабельності.

2. Розподіл прибутку в умовах ринкових відносин.

Література: [1; 5; 7 – 14].

Модуль 2. Техніко-економічний аналіз

Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції

1. Система показників і фактори, що визначають рівень виробництва продукції і послуг.

2. Виконання індивідуально-навчального завдання "Аналіз якості продукції підприємства та резерви її реалізації".

3. Аналіз виторгу від експорту і фактори його зміни.

Література: [2; 6; 7 ;8; 11; 12].

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці (8 год.)

1. Форми організації праці та їх вплив на трудові показники.
2. Джерела інформації для аналізу трудових ресурсів.

Література: [2; 6; 7; 8; 11; 12].

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства (8 год.)

1. Аналіз модернізації основних фондів.
2. Оцінка інвестиційної активності підприємства.
3. Аналіз використання виробничого потенціалу підприємства.

Література: [6; 8; 11; 12].

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання (6 год.)

1. Аналіз використання планів комплексних програм з ресурсозбереження.
2. Оцінка ефективності проведених заходів щодо економії сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів.
3. Виконання індивідуально-навчального завдання "Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства".

Література: [6; 7; 8; 12].

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції (8 год.)

1. Аналіз паливно-енергетичних витрат.
2. Особливості аналізу собівартості найважливіших видів виробів.

Література: [6; 7; 8; 10; 11; 12].

8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Що становить аналіз господарської діяльності і яка його роль у ринкових відносинах?
2. Що є предметом аналізу господарської діяльності?
3. З чого складається мета і задачі аналізу господарської діяльності?
4. Що становить метод аналізу господарської діяльності?
5. Які ви знаєте прийоми аналізу господарської діяльності?

6. З чого складається сутність ланцюгових підстановок?
7. Які особливості прийому порівнянь і методу балансових пов'язувань?
8. Що служить інформаційною базою для проведення аналізу господарської діяльності?
9. Як організовується аналітична робота на підприємстві?
10. Поняття фінансового стану підприємства, задачі і джерела аналізу.
11. Баланс підприємства, його зміст.
12. Характеристика майна підприємства і джерел його придбання.
13. Оцінка фінансової стійкості підприємства.
14. Аналіз ліквідності платоспроможності підприємства. Показники ліквідності.
15. Аналіз формування і використання власних обігових коштів підприємства.
16. Аналіз оборотності обігових коштів.
17. Аналіз грошових потоків.
18. Аналіз валового прибутку.
19. Аналіз чистого прибутку.
20. Аналіз показників рентабельності.
21. Виявлення резервів зростання обсягу реалізації продукції за рахунок скорочення надпланових залишків нереалізованої продукції.
22. Аналіз асортименту продукції, що випускається.
23. Аналіз структури продукції, що випускається.
24. Аналіз якості продукції, що випускається, та її конкурентоспроможності.
25. Аналіз сортності продукції (коефіцієнтний метод).
26. Аналіз браку у виробництві.
27. Оперативний аналіз виробництва і реалізації продукції.
28. Аналіз комплектності продукції.
29. Аналіз чисельності і руху робочої сили.
30. Аналіз використання фонду робочого часу.
31. Аналіз продуктивності праці.
32. Аналіз трудомісткості продукції.
33. Аналіз формування і використання фонду заробітної плати.
34. Оперативний аналіз використання трудових ресурсів.
35. Застосування економіко-математичних методів при аналізі трудових показників.
36. Аналіз зворотних відходів і їхнього впливу на випуск продукції.
37. Аналіз матеріалоемності продукції.

38. Визначення впливу зміни матеріалоємності продукції на випуск продукції.
39. Аналіз організації матеріально-технічного забезпечення виробництва.
40. Аналіз нормативної бази підприємства за витратою матеріалів.
41. Основні напрями зниження матеріалоємності продукції.
42. Аналіз складу і динаміки основних фондів.
43. Аналіз технічного стану основних фондів.
44. Аналіз ефективності модернізації устаткування.
45. Аналіз використання устаткування за часом і потужністю.
46. Аналіз фондівіддачі.
47. Оцінка впливу структури основних фондів на фондівіддачу.
48. Визначення комплексного резерву випуску продукції.
49. Аналіз виробничої потужності підприємства.
50. Оперативний аналіз використання устаткування.
51. Аналіз витрат на 1 грн товарної продукції.
52. Аналіз структури витрат на виробництво.
53. Аналіз матеріальних витрат на 1 грн товарної продукції.
54. Оцінка впливу зворотних відходів на величину собівартості.
55. Аналіз транспортно-заготівельних витрат.
56. Аналіз матеріальних витрат в собівартості виробу.
57. Аналіз трудових витрат.
58. Аналіз трудових витрат у собівартості виробу.
59. Аналіз загальновиробничих витрат.
60. Аналіз калькуляцій найважливіших видів виробів.
61. Аналіз інших витрат у складі собівартості.
62. Визначення зведеного резерву зниження собівартості продукції.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що внесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання);

2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

10. Методи активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; кейс-метод.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 5

Таблиця 5

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності	Проблемна лекція "Трансформація аналізу господарської діяльності в сучасних умовах"
Тема 2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності	Міні-лекція "Сучасна методика аналізу господарської діяльності і її структурні елементи", презентація результатів роботи в малих групах

1	2
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	Міні-лекція "Особливості функціонально-вартісного аналізу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	Проблемна лекція "Особливості аналізу фінансового стану малих підприємств"
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності	Міні-лекція "Аналіз і оцінка виробничого і фінансового левериджу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	Проблемна лекція "Особливості проведення маркетингового аналізу"
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Міні-лекція "Аналіз соціальної захищеності членів працюючого колективу", презентація результатів роботи в малих групах
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	Проблемна лекція "Аналіз ефективності використання нематеріальних активів"
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Міні-лекція "Основні напрями ресурсозбереження" презентація результатів роботи в малих групах
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво продукції	Проблемна лекція "Фактори зниження витрат на виробництво в сучасних умовах"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома – трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Наприклад, при викладанні теми "Аналіз фінансового стану" пропонується більш детально зупинитися на розгляді питання "Аналіз фі-

нансової стійкості". Проблемне питання доцільно сформулювати таким чином: "Міжнародний досвід аналізу фінансової стійкості підприємства і можливості його використання в Україні".

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді.

На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднувати у групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Наприклад, при розгляді такого питання, як "Аналіз реалізації продукції", що розглядається в межах теми "Аналіз виробництва і реалізації продукції", пропонується не тільки охарактеризувати послідовність оцінки резервів реалізації продукції, а ще й висвітити напрями вивчення ринку збуту продукції.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивченні навчального матеріалу.

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у таких формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних занять.
2. Оцінювання виконання індивідуального завдання.
3. Проведення поточного контролю.
4. Проведення поточно-модульного контролю.
5. Проведення підсумкового контролю (іспиту).

Загальна оцінка складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних занять, оцінки за виконання індивідуального завдання та оцінки за виконання модульної контрольної роботи.

Загальна оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне модульних оцінок з коефіцієнтом 0,4 та оцінки за результатами підсумкового письмового іспиту з коефіцієнтом 0,6.

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання індивідуального завдання;
- 3) виконання проміжного контролю;
- 4) виконання модульного контрольного завдання.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- 4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдання, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточний контроль

Поточний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його

для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії оцінювання:

оцінка "відмінно" (12 – 10 балів) – виставляється у випадку, якщо студент правильно відповів на 20 – 18 тестових запитань;

оцінка "дуже добре" (9 балів) – 17 – 16 правильних відповідей;

оцінка "добре" (8 – 7 балів) – 15 – 13 правильних відповідей;

оцінка "задовільно" (6 балів) – 12 – 10 правильних відповідей;

оцінка "достатньо" (5 – 4 балів) – 9 – 7 правильних відповідей;

оцінка "незадовільно" (3 бали) – 6 – 5 правильних відповідей;

оцінка "незадовільно" (2 – 1 бали) – 4 – 2 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; логічність та послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання); обґрунтованість висновків; використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел; наявність конкретних пропозицій; якість оформлення.

Проведення модульного поточного контролю

Поточний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) модуль та практичний модуль. Поточний контроль проводиться у письмовій формі після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні завдання в межах кожного з двох модулів.

Завдання поточного контролю містить 2 завдання з лекційного модуля та 3 завдання з практичного модуля (стереотипне, діагностичне, евристичне).

Зразок завдання до поточного контролю № 2

Теоретична частина

1. Аналіз складу, структури, руху і динаміки основних фондів.
2. Аналіз ліквідності балансу.

Практична частина

Завдання 1. Необхідно: визначити вплив зворотних відходів на величину собівартості продукції; розрахувати можливий резерв зниження собівартості. Вихідні дані наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	2012 рік	
	план	факт
Сировина і матеріали	5 000	4 990
Зворотні відходи за ціною:		
• можливого використання	100	150
• сировина	X	750

Завдання 2. Необхідно: визначити структуру виробничої програми, який вид продукції займає найбільшу, а який найменшу питому вагу; проаналізувати виконання плану асортименту продукції (результати аналізу записати в табл. 3), використовуючи такі способи розрахунку: за середнім процентом асортиментності; за найменшим процентом; за питомою вагою у загальному переліку назв виробів, по яких виконано план випуску продукції; розкрити причини недовиконання плану за асортиментом; вказати, які з причин зовнішніми, а які внутрішніми; зробити відповідні висновки. Вихідні дані наведені в табл. 2.

Вихідні дані

Вид продукції	Обсяг виробництва, тис. грн	
	план	факт
Нерудні будівельні матеріали:		
• щебінь	298,9	305,2
• камінь бутовий	28,2	32,5
• пісок з відсівів	174,2	154,3
• декоративний пісок	75,3	45,3
• посипка рубероїдна	21,5	15,5
облицювальні вироби з граніту	253,6	263,2
Блоки гранітні	301,2	255,5
Разом	?	?

Таблиця 3

Порядок розрахунку

Вид продукції	Обсяг виробництва				У рахунок асортименту, тис. грн	виконання плану, %
	план		факт			
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
А	1	2	3	4	5	6

Завдання 3. Необхідно: визначити, які саме рішення та при яких ситуаціях прийняли б ви як управлінець. Визначивши причини та ступінь відхилення цін на сировину та матеріали ви можете прийняти такі рішення: підвищити ціни на продукцію; замінити компоненти в продукції на більш дешеві; змінити метод виробництва або технічні вимоги; розпочати програму на скорочення витрат.

Разом з тим, ви не можете контролювати зміни цін на матеріали, якщо підвищення цін відбувається через інфляцію, нестачу матеріалів або, коли виконуються термінові замовлення покупців, що компенсують собівартість, яка збільшується.

Викладач

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо.

Загальна оцінка розраховується як зважена сума оцінок:

теоретична частина – 0,4;

практична частина – 0,6; з них 0,15 – стереотипне завдання;

0,2 – діагностичне завдання; 0,25 – евристичне завдання.

Загальна оцінка за модульним завданням складається як сума добутків оцінки за 12-бальною шкалою та питомої ваги кожної з оцінок.

Проведення підсумкового письмового іспиту

Умовою допуску до іспиту є позитивні оцінки з поточного модульного контролю знань. Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається з діагностичних та евристичного завдань. Екзаменаційне завдання оцінюється за 12-бальною системою відповідно до кваліфікаційних вимог до бакалаврів за напрямом підготовки 6.030509 "Облік і аудит".

Зразок екзаменаційного завдання

Харківський національний економічний університет

Напрямок підготовки 6.030509 "Облік і аудит". Семестр VII

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Навчальна дисципліна "Аналіз господарської діяльності"

ВАРІАНТ

Завдання 1. Встановити вплив на випуск продукції зміни чисельності робітників та їх продуктивності праці, якщо відома чисельність робітників за базовим періодом 925, за звітом 930, продуктивність праці відповідно – 45 та 51 грн за зміну при однозмінному режимі роботи.

Завдання 2. Визначте вплив зміни залишків листової сталі на кінець року на випуск продукції за такими даними:

	план	звіт
випуск продукції, тис. грн	3 200	3 270
залишок на початок періоду, т	130	130
отримано, т	1 250	1 220
витрачено, т	1 300	1 310

Завдання 3. Проаналізуйте динаміку витрат на обслуговування виробництва та управління підприємством порівняно з темпами зміни обсягу продукції. Зробіть висновки.

Показник	Минулий рік	Звітний рік		Відхилення, %	
		за планом	фактично	від минулого року	від плану
Товарна продукція, тис. грн	7 356	7 290		2,0	
Витрати на утримання і використання обладнання, тис. грн	750	738		1,8	
Загальновиробничі витрати, тис. грн	332	342		1,4	
Витрати на 1 грн продукції усього, коп.					
а) на утримання й експлуатацію обладнання					
б) загальновиробничі					

Завдання 4. Співставте відсоток зростання питомої собівартості, собівартості виробу та його оптової ціни та зробіть висновки про ефективність виробу (моделі).

Показники	Стара модель	Нова модель
собівартість, грн	3 000	3 500
строк служби, роки	10	12
Оптова ціна, грн	3 450	4 140

Завдання 5. Визначити, яким повинен бути прибуток підприємства в наступні шість місяців, щоб досягти нормативного значення коефіцієнта покриття, яке дорівнює двом, за умови, що сума термінових зобов'язань не збільшиться. Величина поточних активів підприємства на кінець звітної періоду – 585 тис. грн, поточні зобов'язання підприємства – 303 тис. грн.

Екзаменатори:

**Критерії оцінки знань, умінь та навичок студентів
за відповіді на завдання іспиту з дисципліни
"Аналіз господарської діяльності"**

Екзаменаційне завдання виконується письмово. Відведений час на виконання – 120 хвилин. Використання довідкової літератури під час виконання роботи не дозволяється. Для розрахункових процедур дозволено використання виключно калькулятора.

**Критерії оцінки стереотипного завдання
(завдання 1 та завдання 2)**

Бал	Критерії оцінювання
0,5	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня правильна чітка відповідь на ключове питання
1	Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, розпочато розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки
1,5	Виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення та зробив висновки. Підхід до вирішення завдання свідчить про повне володіння студентом матеріалом

Критерії оцінки діагностичного завдання (завдання 3)

Бал	Критерії оцінювання
0,5	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня правильна чітка відповідь на ключове питання
1	Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, розпочато розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь неправильна
1,5	Отримав правильну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм з частковим поясненням
2	Виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив висновки

Критерії оцінки діагностичного завдання (завдання 4)

Бал	Критерії оцінювання
0,5	Завдання не вирішене, наведені найпростіші початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня правильна відповідь на ключове питання
1,5	Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, розпочав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь неправильна відсутні висновки
2	Отримав правильну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм з частковим поясненням
2,5	Виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив обґрунтовані висновки

Критерії оцінки евристичного завдання (завдання 5)

Бал	Критерії оцінювання
0,5	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ і процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні. В завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та правильна відповідь
1	При виконанні завдань показано часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання поставлених задач. Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, розпочато розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь неправильна, відсутні висновки
2	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Припускається наявність незначних арифметичних помилок, але методичний підхід до вирішення завдання є правильним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників), використано типовий алгоритм з частковим поясненням зроблені узагальнені висновки
3	Виконав правильно всі дії за типовим алгоритмом але не запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав пояснення до проведених розрахунків не в повному обсязі та зробив узагальнені висновки
4,5	Завдання виконані як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. При виконанні завдань студент застосовує системні знання навчального матеріалу, робить аргументовані та обґрунтовані висновки щодо отриманих результатів. При розкритті запитання дотримано логіку, структуру та стиль викладення матеріалу, обґрунтовано позицію автора щодо розглянутої проблеми, наведено основні напрями її вирішення

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 6).

Таблиця 6

**Переведення показників успішності
знань студентів у систему оцінювання
за шкалою ECTS**

Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за 12-бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
10	відмінне виконання	A	11 – 12	відмінно
25	вище середнього рівня	B	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	7 – 9	добре
25	непогано, але з певною кількістю помилок	D	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	E	4 – 5	
–	потрібне повторне перескладання	FX	3	незадовільно
–	повторне вивчення дисципліни	F	1 – 2	

12. Рекомендована література

1. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебное пособие / под ред. Л. А. Ермолович. – Мн. : Интер-прессервис, Экоперспектива, 2001. – 576 с.
2. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 416 с.
3. Економічний аналіз : навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін. ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
4. Економічний аналіз : навчальний посібник. Ч. 1 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2003. – 208 с.
5. Економічний аналіз : навчальний посібник. Ч. 2 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
6. Економічний аналіз : навчальний посібник. Ч. 3 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 243 с.
7. Економічний аналіз : навчальний посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток ; за ред. Акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
8. Економічний аналіз : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2003. – 680 с.
9. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 287 с.
10. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
11. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 668 с.
12. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Білик М. Д., Павловська О. В., Питуляк Н. М., та ін. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
13. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навчальний посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с.
14. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебник / Шеремет А. Д. – М. : Инфра-М, 2002. – 232 с.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги в галузі аналізу господарської діяльності	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	6
3. Зміст навчальної дисципліни	7
4. Плани лекцій	15
5. Плани практичних занять	17
6. Індивідуальне завдання	18
7. Самостійна робота студентів	20
8. Контрольні запитання для самодіагностики	22
9. Індивідуально-консультативна робота	24
10. Методи активізації процесу навчання	25
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	28
12. Рекомендована література	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Укладачі: **Петряєва** Зоя Федорівна
Хмеленко Галина Григорівна

Відповідальний за випуск **Отенко** І. П.

Редактор **Пушкар** І. П.

Коректор **Мартовицька-Максимова** В. А.

План 2013 р. Поз. № 15.

Підп. до друку Формат 60 × 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.
Ум.-друк. арк. 2,5. Обл.-вид. арк. 3,13. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*